

Юридичні новели під час воєнного стану: зб. тез доповідей та наук. повідомл. учасників наук.-практ. конф. (Харків, 13 червн. 2022 р.) / за заг. ред. Д.В. Лученка. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 54 с., С.10-13.

2. Пояснювальна записка до проєкту Закону «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного, надзвичайного стану». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1247146> (дата звернення 25.04.2023).

3. Міністерство юстиції України. Директорат правосуддя та кримінальної юстиції. «Оперативний моніторинг: правосуддя в умовах війни» / відпов. ред. к.ю.н. Олійник О.М. <https://minjust.gov.ua/m/monitoring-vprovadjennya-ta-analiz-efektivnosti-npa>. (дата звернення 25.04.2023).

4. Запобіжні заходи в умовах воєнного стану: що змінилось. URL: <https://zib.com.ua/ua/151472.html> (дата звернення 25.04.2023).

5. Гловюк І. Питання реалізації конституційного права на професійну правничу допомогу у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану. Конституційні права і свободи людини та громадянина в умовах воєнного стану: матеріали наукового семінару (2-3 червня 2022 р.) / упор. М.В. Ковалів, М.Т. Гаврильців, Н.Я. Лепіш. Львів: ЛьвДУВС, 2022. 315 с., С. 59-60.

Богомолова Олена Сергіївна,

судовий експерт відділу економічних досліджень Харківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ІЗ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОМУ ФОНДУ

Розслідування злочинів проти довкілля, заподіяних порушенням законодавства про природно-заповідний фонд, внаслідок незаконної порубки або пошкоджень дерев, рослин, або внаслідок незаконного збору або знищення дикорослих рослин, плодів, горіхів, ягід, внаслідок незаконного добування чи знищення об'єктів, пошкодження або знищення їх жител та споруд, місць перебування і розмноження, а також тваринного світу, пошкодження карство-спелеологічних, геологічних та гідрологічних об'єктів або внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, невиконання умов знімання, збереження і нанесення родючого шару ґрунту, забруднення та засмічення їх

території, вимагає застосування спеціальних знань з різних наукових галузей.

Для розслідування таких видів злочинів призначають різні експертизи, в результаті яких можна одержувати відповіді на певні питання. Одне з провідних місць в цьому напрямку займає судово-економічна експертиза, яка пов'язана із визначенням розміру шкоди, заподіяної природно-заповідному фонду підприємствами, установами організаціями та громадянами.

Питання, пов'язані з розрахунком розміру шкоди, заподіяної природно-заповідному фонду експерт-економіст вирішує в межах своїх спеціальних знань, зокрема перевіряється відповідність вимогам чинного законодавства застосованих в розрахунку такс, правильність їхньої індексації, а також відповідність коефіцієнту, яким визначається особлива природоохоронна цінність територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Судово-економічна експертиза надає можливість вирішити питання щодо документального й нормативного обґрунтування розрахунків розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд, складених державними інспекторами з охорони навколишнього природного середовища на підставі акту перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства.

Для проведення експертиз цього напрямку, експерту-економісту необхідно мати вихідні дані, щоб підтвердити наданий на дослідження розрахунок обчисленого розміру шкоди, заподіяного природно-заповідному фонду. Також, для співставлення вихідних даних, зазначених в розрахунку, експерту додатково надаються протоколи огляду місця події, або протоколи проведення слідчого експерименту, відомості порубу дерев, знищення рослин, тварин, перелікові відомості, акти огляду місця вчинення правопорушення, тощо.

На виконання статті 65 Закону України «Про природно-заповідний фонд» [1] Кабінетом Міністрів України Постановою «Про затвердження спеціальних такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно – заповідний фонд» від 10 травня 2022 р. №575 [2], затверджено спеціальні такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Спеціальні такси встановлені в 12-ти додатках до цієї постанови в залежності від виду порушення законодавства від незаконних дій підприємств, установ, організацій та громадян внаслідок:

незаконної рубки або пошкодження дерев та рослин, що мають здерев'яніле стебло, до ступеня припинення росту (додаток 1);

пошкодження дерев та рослин, що мають здерев'яніле стебло, до ступеня неприпинення росту (додаток 2);

знищення або пошкодження лісових культур, природного підросту та самосіву, сіянців і саджанців (додаток 3);

знищення або пошкодження газонів та квітників (додаток 4);

самовільної заготівлі сіна або випасання худоби (додаток 5);

незаконного збору або знищення дикорослих трав'янистих рослин, лісової підстилки, лікарських рослин, дикорослих плодів, горіхів, ягід, другорядних лісових матеріалів (додаток 6);

незаконного добування чи знищення об'єктів тваринного світу, пошкодження або знищення їх жител та споруд, місць перебування і розмноження (додаток 7);

пошкодження карстово-спелеологічних, геологічних та гідрологічних об'єктів (додаток 8);

проїзду транспорту, польоту та посадки літальних апаратів (додаток 9);

самовільного зайняття земельних ділянок, невиконання умов знімання, збереження і нанесення родючого шару ґрунту, забруднення та засмічення їх території (додаток 10);

знищення або пошкодження інформаційно-охоронних та інших знаків (додаток 11);

знищення або пошкодження осушувальних каналів, дренажних і протиерозійних систем, доріг та інших об'єктів (додаток 12).

Крім того, затверджені цією постановою такси індексуються згідно з встановленим Порядком проведення індексації такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної природно-заповідному фонду підприємствами, установами, організаціями та громадянами за встановленою формулою:

$$Ні = (Нп \times I / 100) \times 10,$$

де Ні - розмір шкоди, заподіяної природно-заповідному фонду у поточному році, гривень з копійками (з округленням до двох десяткових знаків) за одну одиницю;

Нп - такса для обчислення розміру шкоди, заподіяної природно-заповідному фонду за одну одиницю, встановлена у додатках 1-12 до постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2022 р. № 575 «Про затвердження спеціальних такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд», гривень;

I - індекс споживчих цін (індекс інфляції) за попередній рік, відсотків;

10 - коефіцієнт, яким визначається особлива природоохоронна цінність територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

При проведенні дослідження, на вирішення експерту-економісту можуть бути поставлені наступні типові запитання:

Чи підтверджується розрахунок розміру шкоди, заподіяний порушенням законодавства внаслідок самовільного випасання 2 коней громадянином (П.І.Б) на пасовищах, встановлений у довідці - розрахунку (дата та номер) в сумі (вказати суму) ?

Чи підтверджується розрахунок розміру шкоди, завданий ДП (назва підприємства) внаслідок пошкодження 12 лісових культур у степовій зоні та 5 саджанців породи «Абрикос» у розсаднику господарства, встановлений у довідці-розрахунку (вказати номер та дату) в сумі (вказати суму) ?

Чи підтверджується розрахунок розміру шкоди, спричинений лісовому господарству внаслідок незаконної порубки дерев, яка вказана в Розрахунку шкоди (вказується номер та дата) відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2022 року №575 ?

При проведенні економічної експертизи насамперед потрібно звернути увагу на наявність у матеріалах кримінального провадження розрахунку розміру шкоди, складеного державним інспектором з охорони навколишнього природного середовища. А для повного та всебічного дослідження й визначення обґрунтованості внесення до розрахунку таких показників, як вид знищених або пошкоджених дерев та рослин, лісових культур, лікарських чи дикорослих рослин, плодів, горіхів, ягід, чи мають вони здерев'яніле стебло, який діаметра кори біля шийки кореня, зону пошкодження, ступінь росту, їх вік, тощо доцільно призначати комплексні судово економічні та біологічні експертизи.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про природно-заповідний фонд»: Закон України від 16.06.1992р. №2456-ХІІ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text>;

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження спеціальних такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд: Закон України від 10 травня 2022 р. № 575: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/575-2022n#Text/>.